

rahlo pripomniti, da »z utemeljenostjo svojih trditev« postopek zakonitve še ni končan.

Sestič. Tovariš dr. Jože Toporišič me je obsodil med tipične predstavnike naših slavistov, za katere je značilno, da imajo obžalovanja vredno strokovno usposobljenost, povrh pa so še zgledno leni. To je čista oblika kvalifikacije oziroma diskvalifikacije. Po njegovem ljudje pišejo iz čiste »inercije«. Toda če smo že pri kvalificiranih diskvalifikacijah, lahko očitek neznanja in lenobe tipičnemu občestvu naših slavistov kvalificiramo za žalitev na vseučiliški ravni, zlasti, ker jo je izrekel duševno oblikovan človek, ki že tri leta predava na slovenski univerzi, lahko pa si to nadrobnost razlagamo samo kot nadaljevanje tistih tipičnih Toporišičevih vzvišenih izpadov, kakršnih smo vsi slavisti že vajeni in nas ne morejo prizadeti, odkar je novi jezikoslovec jezikoslovno neznanje očital tudi — Franu Ramovšu. Tovariš dr. Jože Toporišič se tega verjetno ne spominja več, tisti, ki pa smo poslušali njegov blejski nastop, pa še, saj se prav v odnosu do dela svojih učiteljev, kolegov in vseh slavistov kaže tisti del posameznikovega obraza, ki ga imenujemo srčna kultura.

Ko ob koncu svojega zapisa ponavljam misel, da izdajanje slovenskih šolskih učbenikov ni znanstveno urejeno, to je bil tudi edini namen moje glose, si ob slovniciarjevem ugovoru postavljam vprašanje, zakaj tega ne bi smel zapisati.

pk

ANTIKRONIKA. Simptom nekulturnosti: Če pride (po nesreči seveda) v ljubljanske kinematografe resnično dober film in če je ta film (po nesreči seveda) vzhodne produkcije, ga moraš obvezno videti prvi ali drugi dan, ker tretji dan po vsej verjetnosti že izgine s programa. Nič ne pomaga, če je film doživel najvišja priznanja, ljubljanska publika, občinstvo slovenske prestolnice in slovenske kulturne metropole, ga ne prizna. Pred kratkim je takšna žalostna usoda doletela dva odlična češka filma. Obtoženi in Trgovina v glavni ulici. Kinematografsko podjetje pravi, da ima svoja pravila in da ne more igrati filma v prazni dvorani; pri tem je seveda vprašanje, kakó podjetje reklamira tako imenovane nekomercialne filme v primeri z izrazito komercialno robo in ali temu podjetju na tihem ni celo čisto prav, da čimprej spravi s poti filme, ki ne morejo privabiti množice gledalcev. Toda to pač sodi v žalostno poglavje splošne vulgarizacije in komercializacije kulture! Grozljiv simptom naše nekulturnosti pa je skromen obisk teh filmov: Ljubljana je vsaj po imenu slovensko kulturno središče, z univerzo, znanstvenimi ustanovami in številnimi šolami, tako da bi človek upravičeno pričakoval visoko kulturno raven; amerikanizirani, do konca poplitveni filmski okus ljubljanske publike, ki je dva meseca ploskala Kozlu v raj, pa vse to odločno demantira.

Med Evfratom in Savo: Kdor je prebral v Delu (23. 5. 1966) članka, prvega na drugi, drugega pa na tretji strani, se je moral zamisliti. Prvi članek niza statistične podatke o »selitvi na sever«, ko iz gospodarsko zaostalih dežel odhajajo delavci na delo v severozahodne evropske države, drugi pa je reportaža iz »Hellas-ekspresa«. Reporter je nabral nekaj vtisov iz tega žalostnega vlaka, polnega delavcev, namenjenih predvsem v Nemčijo. V njem so se zbrali ljudje od Perzijskega zaliva — do Save. »Vse, kar se je v vlaku nabralo med Evfratom in Savo, je bilo pripravljeno, da skozi (jeseniški) predor odpiska na

oni svet...« Reporter je ubral malce šaljive strune, toda zadeva je trpka in bridka. To je demanti nešteti pojasnil, kajti skupni imenovalec za to selitev je — revščina. Mar je to tudi odgovor, kam spadamo: na revno območje med Evfratom in Savo? Ali se politični ekonomisti tega sploh zavedajo?

Bizarro: »Beseda (Poker) združuje zaukazani hazard, tveganje in podvrženost pravilom sveta, name učinkuje spočito tudi zato, ker je še niso utrujali z uporabo v prostoru poezije...« (Tomaž Salamun v Knjigi 66) — Vsaj spočit naslov za utrudljivo poezijo!

Vrtoglave številke: Filmservis je s koprodukcijami z inozemskimi partnerji imel pri nekaterih filmih velikanske izgube: s filmom Fra Diavolo 196 milijonov, s filmom Upornik 125 milijonov, s filmoma Leto 79 in Stara zaveza pa kar 379 milijonov. (Podatki so iz informacije komisije za družbeno nadzorstvo republiške skupščine) — Navsezadnje ima slovenski kulturni delavec, ki dobi, navajen na prosjačenje za prebite pare, ob teh številkah rahlo vrtoglavo, eno samo željo: da bi namreč filme, ki so povzročili tolikšno izgubo, vsaj videl!

Po stari poti: »Malomeščanska in napredna miselnost na preizkušnji ob reformi šol II. stopnje... Predloženi projekt ima najnaprednejšo koncepcijo, kar jih je trenutno na svetu... S tem da so predloženi projekt kategorično odklonili, je prosvetna inteligenca ponovno potrdila, kako je konservativno razpoložena do vsake spremembe v šolstvu...« (Branimir Lovrenčič v Prosvetnem delavcu) — Ali morda ni resnica drugačna: da je prosvetna inteligenca od zaletavih sprememb v šolstvu močno utrujena in zato upravičeno previdna ob slehernem projektu z »najnaprednejšo koncepcijo, kar jih je trenutno na svetu«? Ali ni s tem, ko je projekt za reformo šol II. stopnje odklonila, izpričala svojo moralno in družbeno hrbtenico? Hudo pa bo, če bo strokovna razprava že od vsega začetka potekala po stari poti političnih diskvalifikacij — malomeščansko in napredno!

Ob debatah o samomorih: Epigram z gornjim naslovom, ki ga je v Pavlihi objavil Zlatoust, brez dvoma sodi med najbolj neodgovorne in najmanj kulturne publicistične replike, kar smo jih lahko brali v zadnjem času (in teh je bilo več kot preveč). Ali tudi tragična smrt ni več dovolj resna zadeva, da se ne bi obnjo obregnili zakotni verzokovi z banalnim črnim humorjem?

Resnično in bridko: Pod naslovom Nebodi jih treba je objavil v Prosvetnem delavcu Tone Partljič naslednjo gloslo, ki zasluži, da jo Antikronika v celoti objavi in se pridruži njenemu protestu:

»S podobnim naslovom je v zadnji številki Prosvetnega delavca pisatelj Leopold Suhodolčan označil novorojenčka med slovensko komercialno literaturo oziroma plažo. Ta novorojenček ima dovolj zanimivo že ime Zvitorepec (!). Sam bi imenoval še nekatere pojave, ki mi kot mlademu šolniku niso všeč, ali pa jih vsaj ne razumem.

Človeka resnično popade gnev, ko opazuje ta razmah tiskanih neumnosti in škodljivosti, po drugi strani pa bere, da bo, recimo, zaradi finančnih težav

ukinjena Knjižnica Mestnega gledališča, da se bo najbrž podražil kvalitetni mladinski tisk, da so slovstvene revije v stalnih gmotnih težavah itd. Koliko časa smo kazali na Zapad prav zaradi strašne količine plaže (stripi, pornografske slike, filmske limonade...). Res, naš tisk ne prinaša toliko (kvantitetno) kulturnih sramot kot zapadni, toda tam je vendar kapitalizem, pri nas pa je (bi naj bil tudi v kulturi) socializem, torej socialistični odnosi med delavci, v šoli, socialistični humanizem, socialistična kultura. In ali lahko imenujemo kulturo, ki omogoča in razvija razne škodljive tiske, obenem pa ukinja Knjižnico Mestnega gledališča, podraža knjige in mladinske liste, socialistično! Jaz je ne morem, ampak bi prej imenoval te čudne pojave barbarizacijo socialistične kulture, torej družbe.

Nekako nelagodno mi je tudi, ko neredko prejmemo na šolo razne dopise, v katerih nas vabijo, da naj izvedemo nabiralno akcijo za to ali ono reč. Tako smo nabrali letos za poplavljenca, za lačne otroke v Indiji, pred dnevi pa smo pričeli z nabiranjem sredstev za postavitve spomenika Prežihovemu Vorancu.

Tudi sam bi se ne štel za poštenega, če bi sodil, da poplavljenec ali otroci v Indiji niso krvavo potrebni pomoči. So, in še kako. Kot učitelj slovenskega jezika pa sem nedvomno tudi prepričan, da si koroški genialni samorastnik zasluži spomenik. Toda nekako čudno mi je pri srcu, ko za vse humane akcije zbiramo: za inštitut, za mariborsko bolnico, umetnostni paviljon (menda je že vsa padlo v vodo), lačne otroke... za spomenik pisatelju. Zdi se mi, da bi morala družba (ta že kar nekam imaginaren pojem), ki sodi, da je spomenik Prežihovemu Vorancu potreben (tudi jaz tako mislim), najti sredstva zanj brez milostnega pobiranja dinarjev, kot ne vem, da bi kdo pobiral sredstva za javno razglašene nagrade Partizanovih nogometašev, ki so se uvrstili v finale prvenstva evropskih prvakov. Tiste nagrade (samo nagrade, brez ostalih dohodkov in plač) so se mi zdele za socialistično vrednotenje dela prevelike. In ali smo že sploh kdaj zbirali denar za nogomet (ki ga celo zelo rad gledam)? Ne vem. Vem pa, da smo za kulturo. Ono pravo seveda. Ne vem, kako bi bilo Vorancu, če bi prebral omenjeni dopis iniciativnega odbora za postavitve spomenika Prežihovemu Vorancu. Najbrž nelagodno, kot je morda njegovim otrokom in ženi. V dopisu najprej dovolj ganljivo pišejo o »pastirčku izpod Uršlje«, tako da te res stisne pri srcu. Potem pa še piše, naj otroci darujejo vsaj en novi (jasno!) dinar. Morda je res, da danes sto starih dinarjev ne predstavlja nobene velike vsote, ali kaj, če jih otrok vendar ne more prinesiti?

Zelo, resnično zelo me zanima, koliko bodo dali taki, ki imajo že svoje vile in avtomobile in si danes gradijo še vikende. Ti se pa bodo najbrž s svojimi vilami »oddolžili spominu tega velikega moža«. In kaj če otrok nima enega novega dinarja, ali mu po tem dopisu ne bo nekoliko nerodno prinesiti le petdeset starih dinarjev, in ali teh petdeset dinarjev ni toliko vredno, če jih da siromašen otrok (tudi taki so še), kot pa, recimo, dvesto dinarjev, ki jih da otrok dobro situiranih staršev? Celó mejo ti gredo postaviti!

To je mogoče malenkost, vendar se mi nekako že v tem kaže zapostavljenost kulture, če pomislim pa še na plažo, ki jo nekdo vendar vsaj pravno dovoljuje, pa me misli ponovno zavedejo k barbarizaciji socialistične kulture. (O tem je pred kratkim pisal Bojah Štih v Sodobnosti, o barbarih namreč.) Torej forsirajmo plažo, ukinjajmo kulturne publikacije, podražimo dober mladinski tisk, iščimo ekonomiko in dobiček v kulturi (če že drugje ne znamo biti ekonomični), organizirajmo »festivale«, objavljajmo napete zgodbe in duhovite

intervjuje s slovenskimi pevci popevk, dopuščajmo in forsirajmo odhajanje delavcev v tujino in videli bomo, kako bo z našo socialistično mladino, ki jo vzgajajo učitelji (kulturno-prosvetni delavci), ki se prav tako čutijo prizadete v družbenem vrednotenju njihovega dela.

Ne samo, da bi takih pojavov ne bilo treba, ne smelo bi jih biti, ne smelo, ne, v socializmu pa že ne.«

Antikronist

PRISPEVEK K SLOVENŠČINI ZA SLOVENCE

Drev drev pa, oh, drev drev,
ko Janez svetil bo,
bo ljubi naš Nocoj
prišel jemat slovo.

Ne joč, slovenščina,
ne žali si srca,
čez kratkih sedem let
nov pravopis bo spet.

Matej Bor